

Державний університет «Житомирська політехніка»

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

(1) Теоретично-правові аспекти виникнення та класифікація міжнародних організацій

доктор наук з державного
управління, доцент
Ксендзук Валентина

План заняття

1.1. Міжнародні організації в системі міжнародних економічних відносин
Система міжнародного регулювання світових економічних відносин. Сутність поняття «міжнародна організація». Характерні ознаки міжнародних організацій.

1.2. Передумови виникнення та етапи розвитку міжнародних організацій
Коротка історія розвитку системи міжнародних організацій. Передумови та процес створення міжнародних універсальних організацій у ХХ столітті. Хронологія утворення й розвитку системи міжнародних організацій. Глобальні проблеми сучасності і роль міжнародних організацій у їх вирішенні. Фактори, що впливають на створення міжнародних організацій. Порядок утворення міжнародних організацій

1.3. Класифікація та основні напрями діяльності міжнародних організацій
Проблеми класифікації міжнародних організацій. Базові критерії типізації міжнародних організацій.

WORLD TRADE ORGANIZATION

Міжнародна організація –

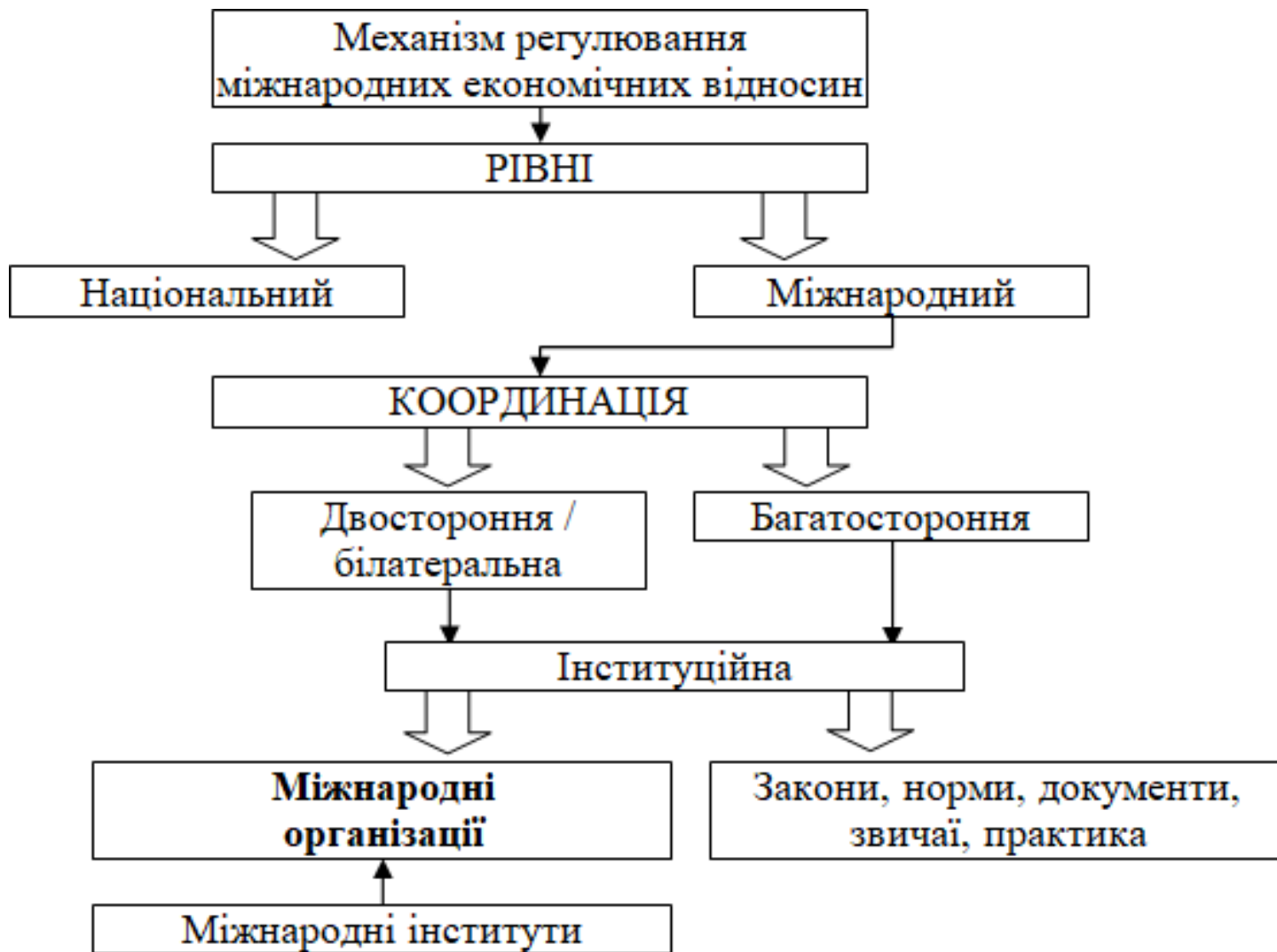
- 1) це будь-яка група або асоціація, яка у своїй діяльності виходить за межі однієї країни і має постійну структуру органів.
- 2) це стабільний інститут багатосторонніх міжнародних відносин, який створюється, щонайменше, трьома сторонами (державами) і має погоджені учасниками цілі, компетенцію та свої постійні органи, а також інші специфічні політико-організаційні норми (статут, процедура, членство, порядок прийняття рішень)

Характерні ознаки міжнародних організацій

- членство трьох і більше різнонаціональних сторін (держав, юридичних та фізичних осіб);
- погоджені, спільні, постійні цілі;
- договірна основа, тобто наявність міжнародного установчого документа (статуту, конвенції, угоди, протоколу і т.д.);
- відповідна організаційна структура (постійні органи і штаб-квартира);
- самостійні права та обов'язки міжнародної організації;
- повага до суверенітету держав-членів, юридична рівність учасників та невторчання у внутрішні справи;
- чітке визначення прав та обов'язків у документах, які встановлюють та закріплюють наміри держав-членів щодо їх меж та сфер діяльності;
- відповідність цілей створення та діяльності загальновизнаним принципам і нормам міжнародного права;
- встановлення порядку прийняття рішень і їх юридичної чинності.

Міжнародні організації є одним з видів міжнародних інститутів. Крім того, до міжнародних інститутів відносяться: міжнародні конференції (конгреси); міжнародні комісії (комітети), які не є суб'єктами міжнародного права та які варто відрізняти від міжнародних організацій,

Місце міжнародних організацій у системі регулювання МЕВ

Динаміка створення міжнародних організацій

<i>Роки Організації</i>	<i>1910- 1914</i>	<i>1925- 1929</i>	<i>1935- 1939</i>	<i>1945- 1949</i>	<i>1956- 1957</i>	<i>1966- 1967</i>	<i>1972- 1973</i>	<i>1990</i>	<i>2000</i>
Загальна кількість міжнародних організацій	212	464	618	962	1117	2134	2750	4300	5000
Недержавні організації	192	426	570	862	985	1995	2470	4000	—
Міждержавні організації	20	38	48	100	132	199	280	300	—

Кількість міжнародних організацій згідно з провідними джерелами в Інтернеті та підручниках (станом на 2015 р.)

Correlates of War database	325
Encyclopaedia Britannica	'over 250'
Rittberger, Zangl and Kruck, <i>International Organisation</i>	'about 250'
Wikipedia	241
Northwestern University	158
US Department of State	126

Фактори розвитку міжнародних організацій:

1. Міжнародний поділ праці.
2. Міжнародна економічна інтеграція. Типи:
  - торговельна: преференційні угоди, зона вільної торгівлі, митний союз;
  - виробничі: спільний ринок, економічний та валютний союз; політичний союз;
  - торгівельно-виробнича: континентальна інтеграція, міжконтинентальна інтеграція.
3. Політичні стосунки між країнами.
4. Глобалізація міжнародних відносин.

Форми (етапи) та особливості міжнародної економічної інтеграції

Форми міжнародної економічної інтеграції	Ключові характеристики						
	Зниження внутрішніх тарифів	Усунення внутрішніх тарифів	Спільний зовнішній тариф	Вільний рух капіталів та робочої сили	Гармонізація економічної політики	Гармонізація та узгодження валютної політики	Політична інтеграція
Преференційні угоди							
Зона (асоціація) вільної торгівлі							
Митний союз							
Спільний ринок							
Економічний союз							
Валютний союз							
Політичний союз							
Континентальна інтеграція							
Міжконтинентальна інтеграція							

Серед переваг від економічної інтеграції виділяють:

- збільшення розмірів ринку, яке впливає на ефект від розширення масштабів виробництва (для країн із малою ємністю національного ринку), оптимізація розмірів підприємств;
- зростання конкуренції між країнами;
- забезпечення кращих умов торгівлі;
- розширення торгівлі паралельно з удосконаленням інфраструктури;
- поширення новітніх для економік країн технологій;
- раціоналізація розподілу ресурсів та підвищення продуктивності праці;
- вигравш споживачів за рахунок зниження цін товарів;
- зростання привабливості більш місткого ринку для іноземних партнерів та інвесторів;
- можливість здійснення спільних програм економічного розвитку;
- зниження напруги на національних ринках праці через відкриття їх всередині союзу і покращення якості бар'єрів для проникнення ззовні.

Серед недоліків виділяють:

- небезпеку відтоку ресурсів (факторів виробництва, особливо трудових) для відсталих країн на користь більш сильних партнерів;
- можливість змови між ТНК країн-членів, що приводить до підвищення цін;
- ефект збитків від збільшення масштабів виробництва при дуже сильній концентрації та монополізації;
- можливість збільшення безробіття за рахунок банкрутства неефективних підприємств та міграції робочої сили з країн із більш низькими доходами;
- існує ризик істотних втрат від відхилення торгівлі, якщо країна тісно зв'язана з партнером - не членом блоку, що здійснював ефективні постачання значної кількості товарів, які не виробляються в країні.

Особливості розвитку міжнародної економічної інтеграції

- 1. Реалізація різних моделей утворення інтеграційних об'єднань:**
Знизу догори (НАФТА, АСЕАН)
Згори донизу (ЄС, СНД)
Міжконтинентальних моделей (АТЕС, САФТА, ТАФТА)
- 2. Панування різношвидкісної інтеграції країн, об'єднання, яке передбачає різний рівень інтеграції для країн блоку (Європа “концентричних кіл”):**
Митний союз ЄС-Туреччина, спільний ринок ЄС-ЄАВТ, переговори про ЗВТ+ з Україною
- 3. Визнання факту, що ефективна регіональна інтеграція потребує більш радикальних заходів, ніж звичайне зниження тарифів і квот:**
Існує багато інших бар'єрів, які викликають сегментування ринку і перешкоджають вільному руху капіталу, товарів, послуг, робочої сили.
  - Для усунення перешкод необхідні широкомасштабні політичні заходи, які виходять далеко за межі торговельної політики.
  - Така “глибока інтеграція” була вперше заявлена в Програмі єдиного ринку в межах ЄС.

Особливості розвитку міжнародної економічної інтеграції

4. Виникнення торговельних блоків “Південь-Північ”, де країни-члени є рівноправними партнерами, поглиблення інтеграції старих країн-членів та її розширення до континентальних та міжконтинентальних меж:

Найбільш показовими прикладами таких блоків є НАФТА (США, Канада, Мексика);

Митний союз між ЄС та Туреччиною, ЄС та країнами Східної Європи, ЄС та країнами Середземномор'я;

Зона вільної торгівлі МЕРКОСУР-НАФТА, МЕРКОСУР-ЄС, можливість утворення ЗВТ в АТЕС;

Переговори Крім того, ЄС веде перемовини з країнами Африки, Карибського басейну, Тихоокеанського регіону, про створення митного союзу на паритетних умовах

Основні інтеграційні блоки світу

Характеристики	ЄС	НАФТА	АТЕС
Рівень інтеграції	Економічний союз	Зона вільної торгівлі	Формування зони вільної торгівлі
Розподіл сил всередині блоку	Поліцентризм за умов умовного лідерства Німеччини	Моноцентризм за умов абсолютного лідерства США	Поліцентризм за умов загального лідерства Японії
Ступінь різноманітності країн-учасниць	Середня	Середня	Значна
Наявність органів наднаціонального управління	Рада ЄС, Європейська Комісія, Європарламент і ін.	Відсутність спеціальних органів наднаціонального управління	Існують, але не відіграють визначальної ролі
Частка у світовому експорті	45%	18%	42%

Глобальна економіка

метаекономіка існує “над” національними економіками та агентами і є автономною від них, надає їм специфічних характеру та форми, огортає власними рушійними силами. Вона функціонує “згори донизу” і визначає, що можуть і що не можуть робити на національному рівні державні і приватні агентства.

Причини створення міжнародних організацій – 1

При цьому *глобальна економіка* є якісно новим етапом розвитку світового господарства, світової економіки, яка поступово перетворюється на цілісний глобальний організм, утворений гігантською виробничо-збутовою, глобальною фінансовою та планетарною інформаційною мережею. Така *економіка* потребує певної системи та власних особливих інститутів регулювання взаємовідносин своїх суб'єктів. Зокрема, такими інститутами сьогодні є міжнародні організації (МО) системи ООН.

ЩО ТАКЕ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ?

Цілі сталого розвитку (ЦСР), які ще називають “Глобальними цілями” — це загальний заклик до дій, спрямованих на те, щоб покінчити з бідністю, захистити планету і забезпечити мир і процвітання для всі людей у світі.

Вказані 17 Цілей є розвитком успіху Цілей розвитку тисячоліття; крім того, серед інших пріоритетів, вони також охоплюють нові сфери, такі як кліматичні зміни, економічна нерівність, інновації, стале споживання, мир і справедливість. Цілі є взаємопов’язаними — ключем до успіху в одній із них є вирішення питань, загалом пов’язаних із іншими.

ЦСР працюють у дусі партнерства і прагматизму, і спрямовані на правильний вибір з метою стабільного підвищення якості життя для майбутніх поколінь. Вони містять чіткі орієнтири та цільові показники, які всі країни мають запровадити відповідно до власних пріоритетів і екологічних проблем світу загалом. ЦСР є інклюзивним порядком денним. Вони усувають основні причини бідності та об’єднують нас для запровадження позитивних змін для людей і планети. “Підтримка Порядку денного до 2030 року є одним із головних пріоритетів ПРООН”, - заявила Адміністратор ПРООН Хелен Кларк. “ЦСР надають нам загальний план і порядок денний для вирішення деяких нагальних проблем, що стоять перед нашим світом, таких як бідність, кліматичні зміни та конфлікти. ПРООН має досвід і знання, необхідні для досягнення прогресу і надання допомоги країнам на шляху до сталого розвитку”.

Справедливий соціальний розвиток

Стійке економічне зростання і зайнятість

Екологічна стійкість і політика розвитку

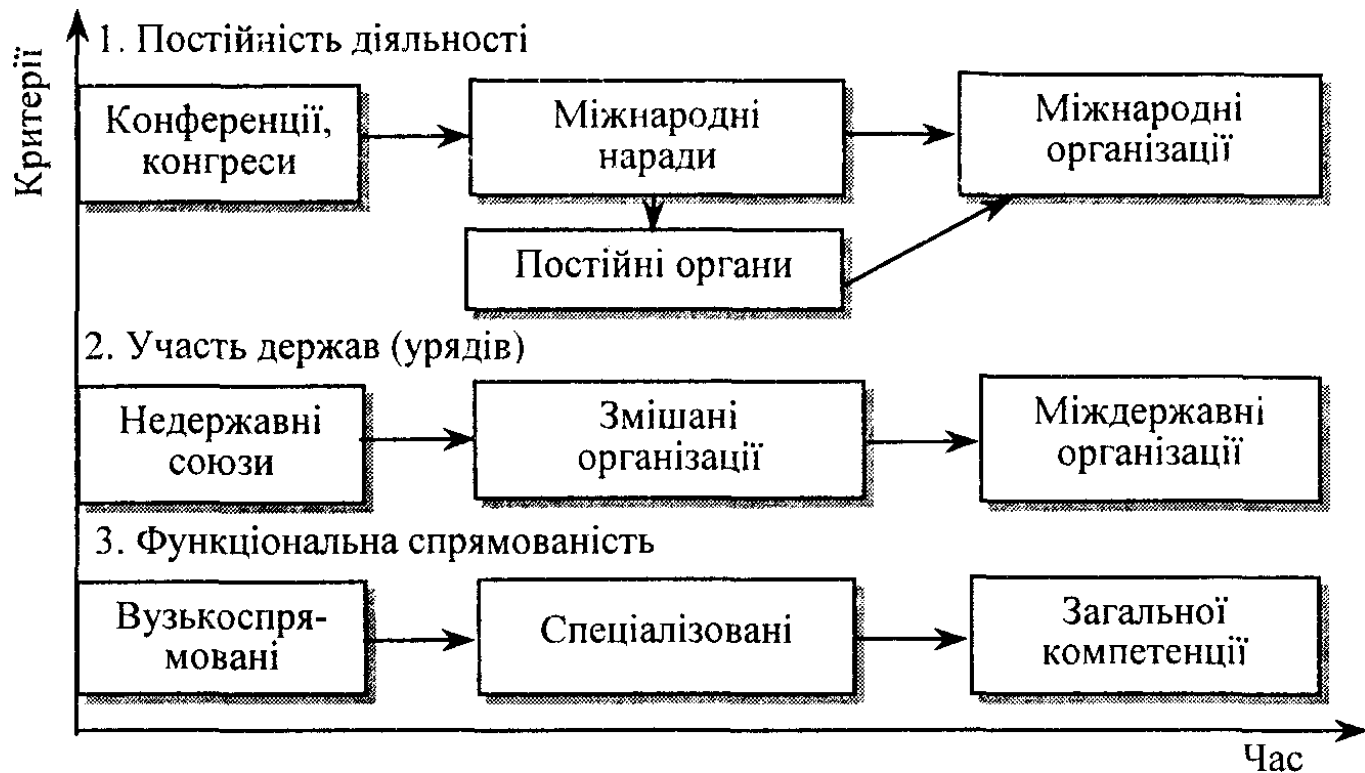
Причини створення міжнародних організацій – 2

Класифікація глобальних проблем:	Міжнародні організації
<p>1) політичні проблеми:</p> <ul style="list-style-type: none"> — створення безнасильницького, без'ядерного миру; — зміцнення міжнародної безпеки; — забезпечення прав народів на вільний розвиток; — світовий тероризм тощо. 	НАТО, ОБСЄ, АНЗЮК, АНЗЮС, ОВД, ОДКБ
<p>2) соціальні проблеми:</p> <ul style="list-style-type: none"> — подолання розриву між розвинутими країнами і країнами, що розвиваються; — демографічна; — продовольча; — боротьба з небезпечними захворюваннями — збереження культурної спадщини тощо. 	МОП, МОМ, ЮНЕСКО, ВООЗ, ЮНФПА, ХАБИТАТ, ЮНІСЕФ, ЮНІФЕМ, ЮНВТО
<p>3) екологічні проблеми:</p> <ul style="list-style-type: none"> — збереження екологічної рівноваги Землі; — правильне регулювання клімату планети; — охорона атмосфери, гідросфери, флори, фауни; — мирне освоєння космосу, світового океану тощо. 	ВМО, ВКП, ВООЗ, МАБ, МБП, ФАО, ЮНЕП, ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ
<p>4) економічні проблеми (торгівельні, фінансові тощо)</p>	СОТ, МТЦ, ЮНКТАД, ЮНСІТРАЛ, ОПЕК, АСЧС, ЄС, НАФТА, ЕКОВАС, ЕКОЦАС, МЕРКОСУР, БРІКС, АТЕС, БМР, МВФ, група Світового банку, міжнародні неурядові організації (МТП, КАТТІП)

Основні стадії виникнення та розвитку міжнародних організацій:

1. Епоха рабовласницьких держав.
2. Період феодалної роздробленості.
3. Епоха великих географічних відкриттів, промислових революцій та формування світового ринку.
4. Період між Першою та Другою світовими війнами.
5. Сучасний етап.

Історичні тенденції зміни сутності міжнародних організацій

Процедура створення міжнародних організацій

1. З'являється ініціатива щодо створення міжнародної організації, з якою виступає:

- а) одна держава,
- б) неформальна група держав,
- в) існуюча інша міжнародна організація,
- г) фізична або юридична особа або група таких осіб.

2. Ініціатор виконує наступні обов'язки:

- а) складає попередній проект статуту організації,
- б) визначає список учасників установчої конференції, які є потенційними членами організації,
- в) організовує установчу конференцію.

Для виконання вищезазначених обов'язків ініціатори часто створюють спеціальний тимчасовий орган або використовують функціонуючий орган / органи вже іншої міжнародної організації.

3. Відбувається конференція, де обговорюється проект статуту, яка закінчується прийняттям даного документу. Після прийняття статуту новоствореної міжнародної організації відбувається його підписання та ратифікація. Процес створення організації увінчується зустріччю її вищого органу на першій сесії.

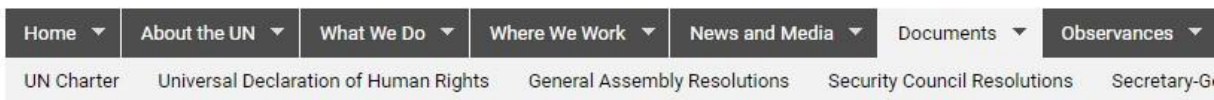
Статут міжнародних організацій

Статут складається з положень, які можна згрупувати за наступними блоками:

- а) вступ,
- б) цілі та завдання організації,
- в) права та обов'язки членів,
- г) структура організації (органи та їх компетенції),
- д) штаб-квартира організації,
- е) терміни діяльності організації, якщо вони обмежені (наприклад, Європейське об'єднання вугілля і сталі створювалось на 50 років).

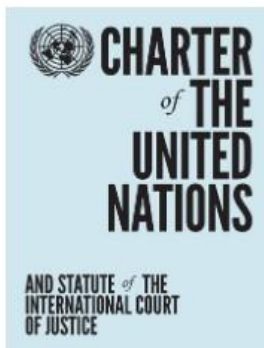

UNITED NATIONS

Home > Charter of the United Nations

Charter of the United Nations

The UN Charter

The Charter of the United Nations was signed on 26 June 1945, in San Francisco, at the conclusion of the United Nations Conference on International Organization, and came into force on 24 October 1945. The Statute of the International Court of Justice is an integral part of the Charter. Visit the UN Dag Hammarskjöld Library's [collection of translations of the UN Charter](#).

[Read more](#)

Статут ООН –

http://www.un.org.ua/images/UN_Charter_Ukrainian.pdf

Класифікація міжнародних організацій

Критерії типізації	Типи організацій
Членство держав	1) міждержавні (міжурядові) 2) недержавні 3) змішані
Географічне охоплення	1) глобальні (всесвітні) 2) регіональні 3) субрегіональні
Компетенція (функціональне охоплення, спрямованість)	1) універсальні (загальної компетенції) 2) спеціальні (вузької компетенції)
Характер повноважень (юридичний статус)	1) міжнародні 2) наднаціональні

Основні типи міжнародних організацій

		Функціональна спрямованість		
		Універсальні	Спеціалізовані	
Географічне охоплення	Глобальні	Організація Об'єднаних Націй	Міжнародний валютний фонд Всесвітня торговельна організація	МДО
		Всесвітня федерація асоціацій сприяння ООН Асамблея громадян світу	Всесвітня федерація наукових працівників Міжнародна асоціація економічних наук Міжнародна торговельна палата	НДО
	Регіональні	Організація американських держав Організація африканської єдності Асоціація країн Південно-Східної Азії	Дунайська комісія Арабська поштова спілка Міжамериканський банк розвитку	МДО
		Європейський рух Організація солідарності народів Азії та Африки	Тихоокеанська туристська організація	НДО

Членство

Функції міжнародних організацій

- нормативно-регулюючі;
- контрольні;
- оперативні;
- інформаційні;
- організаційні

В результаті вивчення даної теми студент повинен:

знати: сутність понять: міжнародна організація; типологію міжнародних організацій; етапи розвитку системи міжнародних організацій; причини виникнення міжнародних організацій; головні міжнародні організації глобального типу початку ХХІ ст.;

вміти: обґрунтовувати відмінність між урядовою і неурядовою міжнародною організацією; виконувати типологію міжнародних організацій за заданим критерієм; розробити класифікаційну схему міжнародних організацій;

Додаткове завдання:

1. Суб'єкти міжнародного права: сутність та класифікація
2. Підходи до класифікації країн світу
3. Ліга Націй. Досвід Ліги націй у регулюванні міжнародних відносин.

Дякую за увагу!

e-mail: walentyna_ksiedzuk@ukr.net